

Ostrowska, Teresa

"Farmaceuci oraz osoby związane z farmacją pochowani na obu cmentarzach ewangelickich w Warszawie", E. Szulc, Warszawa 1984;
"Farmaceuci wymienieni w aktach obu parafii ewangelickich w Warszawie (...), E. Szulc, Warszawa 1984 : [recenzja]

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 31/2, 569-570

1986

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Incrementa (1720—1727) miało charakter „moralny” i przyrodniczo-lekarski. Utożsamiało ono drogę przyrodniczemu towarzystwu Societas Physicae Experimentalis (1743—...), które po kilku latach zmieniło nazwę na Die Naturforschende Gesellschaft. Od 1747 drukowało ono własne rozprawy. Na s. 16 w wierszu 7 od góry został podany cytat, ale brakuje informacji skąd został zaczerpnięty. Nazwanie na s. 18 i 20 Zjazdów Lekarzy i Przyrodników Polskich „kongresami nauki polskiej” wydaje się być ryzykowne, gdyż medycyna i nauki przyrodnicze nie stanowią jeszcze całej nauki! Na s. 27 w przypisie nr 2 zostały pominięte opracowania dotyczące czasopisma „Primitiae Physico-Medicae...” pióra Maksymiliana Zweigbauma (*O pierwszym czasopiśmie lekarskim w Polsce „Gazeta Lekarska”* R. 65: 1920 nr 12 s. 124—126) i Edmunda Waszyńskiego (*Primitiae Physico-Medicae... „Annales Silesiae”* T. 13:1983 s. 17—39). Na s. 28 brakuje przypisu nr 9 i 10. W indeksie są pomyłki literowe. Na przykład na s. 336 jest podane *Konopska* zamiast *Konopka* i *Kontoek* zamiast *Kontek*. Indeks zresztą nie jest wyczerpujący. Brakuje w nim np. Stanisława Kościńskiego, który był wymieniony na s. 27.

Pomimo tych niedociągnięć wydawnictwo jest wartościowe. Zebrane materiały mają charakter dokumentu i będą stanowiły cenny materiał źródłowy dla przyszłego historyka poznańskiej medycyny. Toteż książka jest przeznaczona głównie dla historyka medycyny i historyka nauki.

Nakład wydawnictwa nie został podany. Papier jest dobry, druk wyraźny. Książkę częściowo dotował ZBoWiD w Poznaniu. Cena jej jest bardzo wysoka: 1000 zł. Stanowi ona wartość jednej „cegiełki” na budowę pomnika Karola Marcinkowskiego w Poznaniu. Zgodnie bowiem z uchwałą Senatu Akademii Medycznej całkowity dochód ze sprzedaży książki został na ten cel przeznaczony.

Teresa Ostrowska
(Warszawa)

Eugeniusz Szulc: *Farmaceuci oraz osoby związane z farmacją pochowani na obu cmentarzach ewangelickich w Warszawie*. Muzeum Farmacji im. mgr Antoniny Leśniewskiej w Warszawie. Warszawa 1984. Ilustr. 32 ss.

Eugeniusz Szulc: *Farmaceuci wymienieni w aktach obu parafii ewangelickich w Warszawie, nie pochowani na cmentarzach tych wyznań*. Muzeum Farmacji im. mgr Antoniny Leśniewskiej w Warszawie. Warszawa 1984. 20 ss.

Z okazji otwarcia w dniu 17 stycznia 1985 r. Muzeum Farmacji im. mgr Antoniny Leśniewskiej w Warszawie ukazało się kilka publikacji. Należą do nich dwie broszury Eugeniusza Szulca.

Pierwsza z nich (oznaczona numerem 2) dotyczy biogramów 172 osób, wśród których znajdują się farmaceuci, najbliżsi członkowie ich rodzin prowadzący aptekę po śmierci współmałżonka, lekarze związani z farmacją oraz osoby zajmujące się uprawą ziół leczniczych, pracujące naukowo w zakresie historii nauk farmaceutycznych lub zatrudnione w przemyśle farmaceutycznym. Do opracowania biogramów wykorzystano informacje zaczerpnięte z aktów stanu cywilnego, napisów grobowych, nekrologów, informacji rodzinnych, źródeł i opracowań. W miarę możliwości starano się podać lokalizację mogiły zmarłego, wymieniając nazwę cmentarza, kwatere, rząd lub aleję oraz numer grobu. W zakończeniu każdego biogramu podano cyfry oznaczające wykorzystane przez Autora materiały. Zamieszczono bibliografię przedmiotu liczącą 58 pozycji. Wydawnictwo uzupełnia plan Cmentarza Ewangelicko-Augsburskiego w Warszawie i krótki ilustrowany szkic historyczny tegoż cmentarza.

Szkoda, że nie zamieszczono również analogicznego planu i szkicu historycznego Cmentarza Ewangelicko-Reformowanego w Warszawie.

Wśród opracowanych biogramów osób zasłużonych dla historii nauki znajdują się m.in. biogramy Jerzego Chrystiana Arnolda (1747—1827), Jana Bogumiła Freyera (1778—1828), Teodora Heinricha (1790—1869), Franciszka Ferdynanda Wernera (1799—1870) i Jana Zaleskiego (1868—1932). Spośród członków rodzin zasłużonych farmaceutów wymienić można Renatę Konstancję ze Spaethów Celińską (ok. 1787—1840), żonę Józefa.

Biogramy zwięzłe i treściwe zawierają w większości przypadków takie podstawowe informacje, jak daty i miejsce urodzenia i zgonu, imiona rodziców, zawód ojca, nazwisko panięskie matki, tytuł zawodowy, rok uzyskania dyplomu. Ponadto niejednokrotnie spotykamy informacje dodatkowe, dotyczące działalności wolnomularskiej, wojskowej, naukowej, zawodowej itp.

Publikacja druga (oznaczona numerem 3) zawiera informacje biograficzne dotyczące 170 osób: farmaceutów i osób im bliskich oraz osób związanych z farmacją, nie pochowanych na cmentarzach ewangelickich, a wymienionych w aktach stanu cywilnego, kolejnych spisach parafialnych z lat 1791—1860, na listach opłaconych składek parafialnych oraz w rocznych sprawozdaniach z zarządu parafii. W miarę możliwości informacje te zostały uzupełnione w oparciu o podstawową literaturę przedmiotu. Bibliografia przedmiotu liczy 32 pozycje. Osoby figurujące w tych materiałach — jak zaznacza Autor — nie musiały być ani wyznania ewangelickiego, ani być pochowani na cmentarzach ewangelickich, ani zamieszkiwać i pracować na terenie Warszawy.

Wśród osób zasłużonych dla historii nauki spotykamy tutaj nazwisko Józefa Celińskiego (1778—1832), Karola Teodora Szymona Fabjana (1802—1885), Ferdynanda Karo (Caro, zm. 1927) i Aleksandra Ludwika Spiessa (1818—1881).

Oba te wydawnictwa zawierają wiele cennych informacji ułatwiających pracę biografom. Jak sygnalizuje w przedmowie kustosz Muzeum, dr farm. Teodor Kikta, przewiduje się w niedalekiej przyszłości opracowanie informacji o farmaceutach pochowanych na innych warszawskich cmentarzach.

Obydwa omówione wydawnictwa ukazały się na dobrym papierze w formacie 8° nakładem Polskich Zakładów Farmaceutycznych „Cefarm” w Warszawie.

Autor tych opracowań nie jest farmaceutą. Jest natomiast znakomitym znawcą ewangelizmu w Polsce. Ogłosił już wiele prac z zakresu biografistyki ewangelickiej. Pisał m.in. o farmaceutach — uczestnikach Powstania Styczniowego, o ewangelikach — ofiarach minionej wojny i bojownikach o wolną Polskę, o ewangelikach — uczestnikach i ofiarach Powstania Warszawskiego, o ludziach sportu pochowanych na warszawskich cmentarzach ewangelickich.

Tego rodzaju prace są równie żmudne, jak wartościowe. Autorowi należą się słowa uznania.

Teresa Ostrowska
(Warszawa)

Witold Lisowski: *Ludzie zasługi niepospolitej. Wybitni polscy lekarze XIII—XX w.* Wydawnictwo Ministerstwa Obrony Narodowej. Warszawa 1983. 8° ilustr. 487 ss.

Książka ta, pisana przez wojskowego historyka wychowania, ma za zadanie pokazać sylwetki polskich lekarzy, którzy „rzetelną pracą i poświęceniem dla kraju przyczynili się do ogólnonarodowego postępu”.

Książka zawiera *Przedmowę* Sylwestra Czaplickiego, a następnie 48 biogramów ułożonych według trzech okresów historycznych: wiek XIII—XVII; wiek XVIII—